

Vědci: Sociální vazby pomohly i v koncentračním táboře

Petr Janiš

Ačkoli by se řeklo, že skoro osmdesát let od konce druhé světové války se o holokaustu ví skoro všechno, není tomu tak.

Trojice českých vědců nyní zaznamenala mezinárodní úspěch, když červencové číslo prestižního a impaktovaného amerického časopisu *Proceedings of National Sciences (PNAS)* publikovalo studii, která statistickými metodami analyzovala unikátní digitální data-

bázi terezínských vězňů. Institut Tereziánské iniciativy digitalizoval údaje o téměř 140 tisících lidech, kteří západočeským městem za války nuceně prošli.

Profesor Akademie věd Štěpán Jurajda, doktorand Matěj Bělín (oba CERGE EI) a badatel Tomáš Jelínek z Moravské vysoké školy Olomouc databázi využili, aby prozkoumali otázku, jak u vězňů transportovaných z koncentračního tábora Terezín do Osvětimi-Březinky zvyšovaly šanci přežití sociální vazby.

Pokusili se tak verifikovat individuální a literárně zachycené vzpomínky přeživších.

Časopis *PNAS* jejich práci převzal jako inovativní přístup sociálních věd k přísně historickému tématu. Ve vyhlazovacím táboře Osvětim-Březinka přežilo šest procent deportovaných lidí. Uvádí se, že zahynulo nejméně 1,1 milionu lidí.

„Pokud člověk dorazil do Osvětimi ve větší skupině známých, jeho šance na přežití v extrémních podmínkách byly lep-

ší. Čím větší skupina, tím větší výhoda – znamenala totiž vyšší šanci, že lidé zůstanou pohromadě a vytvoří komunitu dvou tří vězňů, kteří si budou vzájemně pomáhat,“ uvedl Jurajda.

Komunita se podělila

Podle Jelínka se dokonce statistickými metodami podařilo prokázat, že vězni, kteří se znali ze zemědělského pracovního tábora Lípa u Havlíčkova Brodu a přes Terezín se dostali do Osvětimi, měli větší naději na

přežití než například žadání lékaři. Literárně příběh kolektivu z Lípy dříve zachytil bývalý vězeň Oldřich Stránský.

Jelínek uvedl, že rozhodující byl sociální kapitál. Vězeňská komunita nenechala svého druhu na holičkách, podělila se o jídlo, sehnala potřebnému boty.

„Tam, kde nechali nacisté trochu prostoru, velmi pomohly vazby mezi lidmi. Ukazuje to, jak je sociální izolace nebezpečná, o to víc v nelidských podmínkách,“ řekl Právu Jelínek.

Statistický přístup podle Jelínka umožňuje verifikovat či vyvrátit některé historické domněnky a narativy o životě v koncentračním táboře. Výzkumníci analyzovali údaje o 30 tisících vězních.

Silně tomu napomohla digitalizace Tereziánské pamětní knihy, která spolu s dalšími zdroji obsahuje údaje o jménech, titulech, datech narození, příjezdech i odjezdech. Tereziánský institut pak mohl u naprosté většiny lidí také určit, zda holokaust přežili.